

Baltų (Lietuvių) Dievai, Laikmečiai ir Veda (rėda).

Palangos žynglos, sugriautos apie 1413 metus, panašios žynglos buvo įkurtos Naglio kalne (Neringa), Purmaliuose (Kretinga), Lopaičiuose (Tverai) ir t.t.) svarbiausios Saulės dienos:

Trumpiausia diena - XII 22;

Lygiadieniai - IV (balandžio) 23 (Jurginės) ir VIII (rugpjūčio) 22 (Šv. Rokas);

Ilgiausia diena - VI 22.

Į Palangą (Pavasario, gamtos atgimimo šventė) Jurginių šventėn suplaukdavo žmonės iš Žemaitijos, Prūsijos, Latvijos (net ir XIX a.). Runų kalendoriuje tos dienos pažymėtos susprogusių pumpurų medeliu (šakele), gegute, jautuku, darbinu arkliu. V (gegužės 18 d.) pažymėta kryžiaus formos medeliu su trimis šakelėmis, kai kur su karūna arba laiveliu. Pagal S. Daukantą šią dieną švėsdavo kaip Jorės, arba Ganyklio dieną. Gal būt todėl Šv. Jurgis paskelbtas (gyvulių) galvijų globėju.

Taip pat ir į Kražius, Žemaitija, rugpjūčio mėn. pabaigoje prasidėjus derliaus nuėmimo šventei prie Medžiokalnio žynglos suplūsdavo galybės žmonių (net iki 1980 m.).

Laikmatis (Kalendorius):

Pagal Mėnulio kaitą (fazes):

- 3 naktis nesikeičia - būna pilnas (-tis);

- 3 delčia;

- 3 jo nesimato;

viso 9 tarpsniai (ciklai).

Baltų (Prūsų, Jotvingių, Lietuvių, Žemaičių ir t.t.) dainose šiuos kartotinius skaičius pastebėsime veik visuomet. Taip išryškėja Dausų Vedos (kosmologinis mitas) (bylojimai) įvaizdžiai (simboliai). Dausų Vedos įvaizdžiai ir ženklai naudojami net ir nūdien, taip mėnesėlio įjautuvas arba laivelis vis dar keliamas į kopyltstulpio viršūnę. Senovėje Mėnulio buvo prašoma sveikatos, aukštinant jį kaip dievaitį, kunigaikštį, tėvelį. Į jo tarpsnį (ciklą) buvo atsižvelgiama sėjant, ruošiant atsargas žiemai, vedant, pranašaujant ir t.t.

Baltų savaitė trukdavo triskart po tris paras - viso devynios paros. Trys devynių dienų savaitės sudaro Mėnulio mėnesį (pats žodis kilęs nuo mėnulio, kaip ir daugumoje Indo Europiečių kalbose). Senovinės savaitės įvaizdis - devynragis elnias. Šie Baltų Vėdiškame gyvenime prasmingi skaičiai buvo vartojami papuošalų, valgių, gėrimų (žolelių trauktinė "Trejos Devynerios") gamyboje tikint stebuklinga jų galia. Savaitės dienų skaitmenys rodo trejetainio skaičiavimo vyravimą Baltų pasaulėžiūroje, moksle, pavelde (kultūroje). Viduramžiais Lietuvoje kalendorius buvo sudarinėjamas valstybės mastu. Kai kur net sodybos buvo statomos atsižvelgiant į Saulės ir Mėnulio padėtį danguje, kad pro atitinkama langą (angą) patekėjęs šviesulys praneštų atitinkamą laikmetį.

Baltų žemėse buvo naudojami tiek Saulės tiek Mėnulio laikmatis (kalendorius).

Į Saulės metus buvo įsprausta Mėnesio kaita (ciklas). "Saulė močiutė kaitelį krovė, Mėnuo tėvelis dalalį skyrė", - dainuojama liaudies dainoje. Saulės ir Mėnulio kaitos trukmė (periodas) nėra vienas kito kartotiniai, jų tarpusavio padėtys pasikartoja Metono laikmatyje kas 18,6 metai. Kaitai nustatyti senovės stebėtojai turėdavo kur nors daryti atžymas. Taip atsiranda gintarinės segės su įbrėžimais (~ 2000 m. pr. Kr.) žyminčios laikmečius, kalendorinės lazdos atsirado šiek tiek vėliau. Buvusių apeigų vietose (alkuose, kapinynuose ir pan.) randami akmenys kur iškalinėtos duobutės (tarsi nykščiu išsuktos, prie Gaštynų k. Kelmės

Parašė

Antradienis, 12 Rugpjūtis 2008 11:26 - Paskutinį kartą atnaujinta Penktadienis, 17 Balandis 2009 14:52

raj., Laukagalio k. Kaišiadorių raj., Drūkščių ežero, Laipaičiuose, Tverai) primena Grįžulo Ratų, Juksztandžio (Kasiopėjos) žvaigždynus. Kituose akmenyse duobučių skaičius sutampa su Metono metų skaičiumi.

Kiekvieną Laikmetį ir ypač šventes derindavo prie ir pagal dangaus šviesulių padėtį. Papildomos datos tikslinimas galėjo būti po elnių ir briedžių rujos (rugsėjo, arba rujos mėnesį) - skaičiuojama trečioji Mėnulio pilnatis, ir tada švenčiama žiemos saulėgrįža. Norint sutalpinti sveiką skaičių Mėnkaitos Saulės metuose tekdavo kas keleri metai pridėti papildomą trylikimą mėnesį. Tikriausiai jis buvo vadinamas "Siekiu" arba "Mažuoju Ragu". Jis pridedamas stebinti (turbūt) Sietyno (Plejados) žvaigždyną. Atkreipkite dėmesį kaip dažnai jis minimas tautosakoje: mįslėse, dainose. Net ir kalbiškai šio žvaigždyno spiečiaus vardas sėjasi su žemdirbyste; jo patekėjimas per ryto žarą (Jara, Jarila, Jore?) skelbdavo sėjos metą. Tačiau tai galėjo būti tik pirmaisiais amžiais po Kr., - štai kokie senoviški (archaiški) yra lietuviškų žvaigždynų pavadinimai! Manoma, kad siauro Mėnulio pjautuvo ar pilnatis pasikartojimai Sietyne per pavasario ar rudens lygiadienius reikšdavo keliamuosius metus. Šie neeiliniai metai taip pat galėjo būti nustatomi stebinti Aušrinės ar Vakarinės (Veneros) judėjimo dėsninumus. Įdomu, kad planetos (Žvaigždės) įsmeninimas yra Marių Mergelė. Tai labai dažnai sutinkama stebuklinių pasakų veikėja. Kiti šių pasakų dalyviai - Jautis, Žirgas, Ragana, Šaulys - galimas daiktas, įsmenina žvaigždynus, kuriais keliauja Aušrinė. Tautosakos tyrinėtojai galėtų padėti rasti raktą baltų Laikmečių (kalendorinių) paslapčiai įminti. Iki dabar neaišku ar išties būdavo tik trys metų laikai - vasara, žiema, ruduo (trumputis pavasaris tik vasaros dalis), - kaip apie tai rašo S. Daukantas. Išsamiau ištyrus Birutės kalno šventyklą Palangoje gal rastume atsakymą. Neabejotina, kad tolimesni tyrimai atskleis daugiau panašių į Palangos ar Purmalių statinių. Panašūs statiniai rasti, tačiau netyrinėti - Platelių ežero pusiasalyje (Šventorkalnyje), Šilalės raj. Stabinės kalva, ant Gandingos alko kalno.

Skelbiama www.lietuvos.net leidimu